

XOREOGRAFIK TA'LIMDA MUSIQA VA HARAKAT UYG'UNLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

*Termiz davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat va san'at fakulteti
Musiqqa mahorati va madaniyati yo'nalishi
23-01-guruh talabasi To'rayeva Sayyora*

Annotatsiya: Mazkur maqolada xoreografik ta'lim jarayonida musiqa va harakat uyg'unligining ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilinadi. Musiqa ritmi, tempi va dinamikasining raqs harakatlari bilan o'zaro bog'liqligi, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, xoreografik faoliyatda musiqiy eshituv, ritmik sezgi va ijodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari musiqa va harakat uyg'unligi o'quvchilarning estetik didi, ijodiy qobiliyati hamda sahna madaniyatini shakllantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: xoreografik ta'lim, musiqa, harakat, ritm, raqs, musiqiy eshituv, estetik tarbiya, ijodkorlik.

Аннотация: В данной статье анализируются научно-теоретические основы гармонии музыки и движения в процессе хореографического образования. Освещается взаимосвязь музыкального ритма, темпа и динамики с танцевальными движениями, а также их значение в образовательном процессе. Рассматриваются педагогические возможности развития музыкального слуха, чувства ритма и творческого мышления в хореографической деятельности. Результаты исследования показывают, что гармония музыки и движения является важным фактором формирования эстетического вкуса, творческих способностей и сценической культуры обучающихся.

Ключевые слова: хореографическое образование, музыка, движение, ритм, танец, музыкальный слух, эстетическое воспитание, творчество.

Annotation: This article examines the scientific and theoretical foundations of the harmony between music and movement in choreographic education. The relationship between musical rhythm, tempo, dynamics, and dance movements, as well as their significance in the educational process, is analyzed. The pedagogical opportunities for developing musical hearing, rhythmic perception, and creative thinking through choreographic activities are also discussed. The findings indicate that the harmony of music and movement plays a significant role in developing students' aesthetic taste, creative abilities, and stage culture.

Keywords: choreographic education, music, movement, rhythm, dance, musical hearing, aesthetic education, creativity.

Xoreografik ta'lim san'at ta'limining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, u shaxsning estetik didini, ijodiy qobiliyatlarini hamda ma'naviy dunyosini rivojlantirishga xizmat qiladi. Xoreografiya san'ati o'z mohiyatiga ko'ra musiqa va harakatning uyg'unligiga asoslanadi. Musiqa raqsning mazmunini, kayfiyatini va xarakterini belgilasa, harakat esa ushbu mazmunni tomoshabinga yetkazuvchi asosiy ifoda vositasi hisoblanadi. Shu sababli musiqa va harakatning o'zaro bog'liqligini ilmiy va nazariy jihatdan o'rganish xoreografik ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Insoniyat tarixida musiqa va raqs doimo bir-biri bilan uzviy bog'liq holda rivojlangan. Qadimgi marosimlar, xalq sayillari va turli bayramlarda musiqa jo'rligida bajarilgan harakatlar insonlarning his-tuyg'ularini ifodalashning eng tabiiy vositasi bo'lib xizmat qilgan. Bugungi kunda ham raqs san'atini musiqasiz tasavvur etish qiyin. Chunki har bir harakatning ritmik tuzilishi, sur'ati va emotsional ifodasi musiqaga bog'liq ravishda shakllanadi.

Musiqa va harakat uyg'unligining ilmiy asoslari psixologiya, pedagogika, estetika va san'atshunoslik fanlari bilan chambarchas bog'liq. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson musiqani nafaqat eshitish, balki harakat orqali ham his qiladi. Musiqaning ritmi va tempi organizmning tabiiy biologik ritmlari bilan uyg'unlashib, insonda ma'lum emotsional holatlarni yuzaga keltiradi. Shu jihatdan qaraganda, xoreografik ta'limda musiqadan samarali foydalanish o'quvchilarning jismoniy va ruhiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xoreografik ta'limda musiqaning o'rni beqiyosdir. Musiqa raqqos yoki o'quvchiga harakat xarakterini aniqlash, obraz yaratish va sahnaviy ifodani kuchaytirishda yordam beradi. Musiqa orqali o'quvchilar ritmni his qilishni, temp o'zgarishlarini anglashni va harakatlarni musiqiy tuzilishga mos ravishda bajarishni o'rganadilar. Bu esa ularda ijro mahoratini rivojlantirish bilan birga, estetik tafakkurning shakllanishiga ham xizmat qiladi.

Musiqa va harakat uyg'unligi xoreografik mashg'ulotlarda ritmik sezgining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ritmni to'g'ri his qilish va uni harakat orqali ifodalash raqs ijrosining asosiy talablaridan biridir. Ritmik mashqlar, musiqiy o'yinlar va improvizatsion topshiriqlar o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirib, ularni mustaqil ijodiy faoliyatga yo'naltiradi. Ayniqsa, turli xarakterdagi musiqalar asosida bajariladigan mashqlar bolalarda musiqani chuqurroq his qilish va unga mos harakatlarni topish ko'nikmasini shakllantiradi.

Xoreografik ta'limda musiqiy eshituvni rivojlantirish ham muhim vazifalardan biridir. Musiqiy eshituv orqali o'quvchilar kuy, ritm, dinamika va tempdagi o'zgarishlarni anglay oladilar. Bu esa ularga harakatlarni aniq va ifodali bajarish imkonini beradi. Musiqiy eshituvning rivojlanishi nafaqat raqs ijrosiga, balki umumiy madaniy va estetik tarbiyaga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda xoreografik ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalari, multimedia dasturlari va interaktiv metodlar musiqa va harakat uyg'unligini yanada samarali o'rgatishga imkon bermoqda. Videodarslar, musiqiy tahlillar va ijodiy loyihalar orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Natijada ularning ijodiy fikrlashi, sahnaviy madaniyati va kasbiy kompetensiyalari rivojlanmoqda.

Shuningdek, milliy raqs san'ati namunalarini o'rganishda ham musiqa va harakat uyg'unligi alohida ahamiyatga ega. O'zbek milliy raqslari xalq musiqasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularda xalqning urf-odatlari, qadriyatlari va estetik qarashlari o'z aksini topgan. Milliy musiqalar asosida raqs mashg'ulotlarini tashkil etish yosh avlodda milliy madaniyatga hurmat va sadoqat tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, xoreografik ta'limda musiqa va harakat uyg'unligi o'quvchilarning estetik, jismoniy va ijodiy rivojlanishining muhim omillaridan biridir. Musiqa harakatning mazmunini boyitadi, harakat esa musiqaning badiiy mohiyatini ochib beradi. Ularning o'zaro uyg'unligi natijasida o'quvchilarda ritmik sezgi, musiqiy eshituv, sahnaviy madaniyat va ijodiy tafakkur rivojlanadi. Shu sababli xoreografik ta'lim jarayonida musiqa va harakat integratsiyasiga alohida e'tibor qaratish, zamonaviy pedagogik yondashuvlardan samarali foydalanish hamda milliy va jahon san'ati namunalaridan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.